

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi lääninhallituslain 2 ja 4 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lääninhallituslakia siten, että lääninhallitusten tehtäväksi erikseen säädettyjen oikeushallinnon, pelastus- ja poliisihallinnon, opetus- ja kulttuurihallinnon sekä liikunta- ja nuorisotoimen, maa- ja metsätaloushallinnon, liikennehallinnon, kuluttaja-, kilpailu- ja elintarvikehallinnon sekä sosiaali- ja terveyshallinnon tehtävien lisäksi säädetään lääninhallitusten toimialan peruspalvelujen alueellinen arviointi. Lisäksi lääninhallituksen teh-

täväksi ehdotetaan säädettäväksi valmiuslais- sa tarkoitettujen varautumistoimenpiteiden yhteensovittaminen. Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi lääninhallituslakiin maaherran nimittämistä koskeva säännös.

Ehdotettu lain muutos liittyy maaherran nimittämistä koskevan säännöksen osalta uuden perustuslain voimaantuloon, minkä vuoksi laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2000.

PERUSTELUT

1. Johdanto

1.1 Peruspalvelujen arviointi

Kansalaiset vaativat julkiselta hallinnolta entistä laadukkaampia ja paremmin saatavissa olevia palveluja sekä myös vaikuttamismahdollisuuksiensa lisäämistä. Tämä edellyttää hallinnolta asiakaslähtöistä palvelujen järjestämistapaa, toimenpiteitä palvelujen saatavuuden ja tason parantamiseksi, entistä taloudellisempia palvelujen tuottamistapoja sekä julkisia palveluja koskevan arviointitoiminnan lisäämistä.

Arviointitoiminnan tarve ja merkitys on viime vuosina lisääntynyt julkisessa hallinnossa. Keskeisiä yleisiä arviointitoiminnan lisääntynyttä tarvetta selittäviä tekijöitä ovat asiakaslähtöisyys, tilivelvollisuusajattelu, julkiseen toimintaan liittyvä informaatio-ohjaus ja markkinamekanismin puuttuminen julkisista palveluista. Myös tarve kansainväliseen vertailuun sekä toiminnan läpinäkyvyyden lisäämiseen ovat lisänneet arviointitarvetta.

1.2 Poikkeusoloihin varautuminen

Viranomaisten tulee vastata tehtäviensä

suorittamisesta paitsi normaalioloissa myös valmiuslaissa (1080/1991) tarkoitetuissa poikkeusoloissa. Valmiuslaissa säädetään eri viranomaisten varautumistoimenpiteiden yhteensovittamisesta keskushallinnossa. Aluehallinnossa yhteensovittamisen on katsottu kuuluvan lääninhallitukselle 1 päivään syyskuuta 1997 saakka voimassa olleen lääninhallitusasetuksen (638/1992) 3 §:n nojalla ja mainittuna ajankohtana voimaan tullessa lääninhallituslaissa (22/1997) säädetyin yleishallintoviranomaisen aseman perusteella. Yhteensovittamistehtävää koskevan erityisen säännöksen puuttuminen voimassa olevasta lainsäädännöstä on kuitenkin aiheuttanut epäselvyyttä tässä suhteessa aluehallintoviranomaisten työnjaossa ja tehnyt tarpeelliseksi säätää lääninhallituksen vastuusta nimenomaisesti. On välttämätöntä, että toimenpiteet poikkeusoloihin varautumiseksi yhteensovitetaan myös aluehallinnossa ja että vastuusta on selkeät säännökset.

1.3 Nimitystoimivalta

Valtionhallinnon korkeimpien virkamiesten nimitystoimivaltaa koskevat säännökset uudistetaan uuden perustuslain tullessa voi-

maan 1 päivänä maaliskuuta 2000. Perustuslain 126 §:n 1 momentin mukaan tasavallan presidentti nimittää ministeriöiden kansliapäälliköt samoin kuin tasavallan presidentin kanslian päällikön ja esittelijät sekä määrää tehtävään edustustojen päälliköt. Presidentti nimittää ja määrää tehtävään myös ne muut virkamiehet, joiden nimittäminen tai tehtävään määrääminen säädetään muualla perustuslaissa tai lailla presidentin tehtäväksi. Maaherran nimittämistä ei perustuslaissa säädetä presidentin tehtäväksi. Virkanimitystoimivaltaa on tarkoitus uudistaa siten, että tasavallan presidentin nimitettäväksi säädetään lailla vain sellaisia virkoja, joihin nimitäminen on presidentin valtiosääntöisen aseman tai hänelle kuuluvien tehtävien vuoksi taikka asianomaisen viran riippumattomuuteen liittyvistä tai muista vastaavista erityisistä syistä perusteltua.

2. Nykytila

2.1 Peruspalvelujen arviointi

Julkisten palvelutoimintojen järjestämisen lähtökohtana on julkiselle vallalle hallitusmuodossa määritelty vastuu kansalaisten peruspalvelujen turvaamisesta. Sekä voimassa olevassa hallitusmuodossa että 1 päivänä maaliskuuta 2000 voimaan tulevassa uudessa perustuslaissa turvataan kansalaisille perusoikeudet, muun muassa oikeus maksuttomaan perusopetukseen, terveelliseen ympäristöön ja sosiaali- ja terveyspalvelujen saamiseen.

Kunnat vastaavat kansalaisten kannalta tärkeimpien peruspalvelujen järjestämisestä. Kunnilla on päätösvalta palvelujen tuottamisesta ja samalla vastuu palvelujen saatavuudesta ja laadun turvaamisesta.

Lääninhallituksia on 1 päivänä syyskuuta 1997 toteutetun lääniuudistuksen jälkeen kehitetty seitsemän eri ministeriön aluehallintoviranomaisina turvallisuus-, valvonta- ja asiantuntijatehtävissä, alaisensa valtionhallinnon ohjaajina sekä toimialansa peruspalvelujen arvioijina.

Lääninhallitukset ovat arvioineet toimialansa peruspalvelujen saatavuutta ja laatua vuodesta 1996 lähtien. Lääninhallituksia ohjaavat ministeriöt ovat yhdessä sopineet hallinnonalakohtaisista arviointikohteista. Arviointikohteita ovat olleet esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon erityisosaamista vaativat palvelut (lastensuojelu, päihdehuol-

to, mielenterveyspalvelut ja vammaispalvelut), koulutuksen perusturvan toteutumisen seuranta erityisesti ikääntyvän aikuisväestön osalta, joukkoliikennepalvelujen tarjonta, laadukkuus ja taloudellisuus sekä poliisin ja palo- ja pelastustoimen toimintavalmiusaika. Lääninhallitukset ovat arvioineet poikkihallinnollisina kohteina esimerkiksi esiopetuksen toteutumista ja huumeiden käytöstä johtuvia vaikutuksia.

Peruspalvelujen alueellinen arviointi on toteutettu voimassa olevan lainsäädännön ja tehtyjen tulossopimusten perusteella. Erillistä tiedonkeruuta arviointitehtävää varten ei ole suoritettu, vaan arvioinnin tietopohjana on käytetty rekistereistä ja tilastollisista tietokannoista saatuja tietoja.

Sisäasiainministeriön 23 päivänä kesäkuuta 1998 asettama peruspalvelujen arviointiryhmä (SM 9/1999) on tehnyt arvioinnin kehittämiseksi lääninhallituksissa ehdotuksia, joiden toteuttaminen on aloitettu.

Lääninhallitusten suorittama arviointi on vuosina 1996–1998 ollut lähinnä tuotettujen palvelujen jälkikäteisarviointia. Vuodesta 1999 alkaen arviointikohteet pyritään määrittelemään alustavasti jo arviointia edeltävän vuoden keväällä valmisteltaessa tulevan vuoden tulostavoitteita. Arviointikohteet tarkennetaan ja ne vahvistetaan lopullisesti syksyn tulokeskustelujen yhteydessä ja ne otetaan osaksi seuraavan vuoden tulossopimusta.

Lääninhallitusten suorittamassa arvioinnissa on poikkihallinnollisten arviointikohteiden määrä lisääntynyt vuosittain. Lääninhallitukset toimivat poikkihallinnollisia kohteita arvioidessaan hallinnonalat ylittävässä yhteistyössä ja laativat arviointiraporttia varten yhteisen kaikkia hallinnonaloja koskevan analyysin saaduista tuloksista.

2.2 Poikkeusoloihin varautuminen

Valmiuslain mukaan valtion viranomaisten ja kuntien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukätesuunnitella sekä muun toimenpitein varmistaa tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa. Valtioneuvoston kanslia käsittelee valtioneuvoston ohjesäännön (1522/1995) mukaan valtioneuvoston ja sen ministeriöiden poikkeusoloihin varautumista koskevat asiat yhteistoiminnassa ministeriöiden kanssa. Valtioneuvostossa merkittävä osa tehtävistä on puolustusneu-

vostosta annetulla asetuksella (137/1957) säädetty ylimpänä neuvoa-antavana ja suunnittelevana elimenä sekä tasavallan presidentin neuvottelukuntana toimivalle puolustusneuvostolle. Aluehallinnossa viranomaisten toimenpiteiden yhteensovittamisesta on huolehtinut lääninhallitus yleisenä hallintoviranomaisena. Tehtävät on todettu lääninhallitukselle kuuluvaksi muun ohessa 25 päivänä elokuuta 1999 annetussa puolustusneuvoston ohjeessa "Varautuminen yhteiskunnan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin".

Aluehallinnon toimijoita on verrattain runsaasti. Niiden keskinäinen työnjako on selkeä. Yhteensovittavaa yhteistyötä tarvitaan kuitenkin useilla aloilla. Lääninhallitusten tehtävissä yhdistyvät kansalaisnäkökulma, ministeriöiden näkökulma ja ammatillinen asiantuntijanäkökulma. Lääninhallitus on siten hyvin usein tarpeellinen ja luonteva yhteistyön aktiivinen edistäjä ja alueellisen yhteistyön järjestäjä.

Lääninhallitus vastaa muun muassa yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvistä kysymyksistä. Lääninhallituksen asemaa pelastusviranomaisena on vahvistettu 1 päivänä syyskuuta 1999 voimaan tulleella pelastustoimilailla (561/1999). Pelastustoimilaissa on normaaliolojen pelastustoiminnan lisäksi säännökset väestönsuojelusta, joka on osa pelastustoimintaa. Väestönsuojelutehtävät kattavat ne toimenpiteet, jotka ovat tarpeelliset ihmisten ja omaisuuden suojelemiseksi poikkeusoloissa ja erityisesti sodassa.

Pelastusviranomaisen, myös lääninhallituksen, koordinoituvastuun vahvistaminen tarkoittaa tilanteita, joissa on välttämätöntä, että pelastustoimintaan osallistuu useita viranomaisia ja muita osapuolia. Lääninhallituksella on tarkoitusta varten suojatussa tilassa oleva johtokeskus, jonka toimintaan useat viranomaiset osallistuvat tilanteen edellyttämällä tavalla.

Lääninhallituksella on edellä esitetyllä tavalla yhteensovittamisvastuu varsin suuresta osasta poikkeusolojen tehtäviä sen vastatessa väestönsuojelutoimenpiteistä alueellaan.

Väestönsuojelun osalta on poikkeusoloihin varautuminen säännelty pelastustoimilaissa. Väestönsuojelun ulkopuolelle jäävien valmiuslaissa tarkoitettujen toimenpiteiden yhteensovittamisesta ei vastaavaa selkeää säännöstä ole. Lääninhallitus on kuitenkin järjestänyt aluehallintoviranomaisille yhteisiä valmiuspäiviä ja tarvittaessa antanut neuvoja ja ohjeita myös paikallisesti, esimerkiksi kun-

nissa suoritettavien pelastustoimen tarkastusten yhteydessä.

2.3 Nimitystoimivalta

Presidentti nimittää hallitusmuodon 87 §:n 5 kohdan nojalla maaherrat valtioneuvoston esityksestä. Lääninhallitusasetuksen (120/1997) 7 §:n 1 momentin mukaan maaherran nimittämisestä on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään. Perustuslaissa ei enää säädetä maaherran nimittämisestä eikä asetuksen tasoisella säännöksellä voida 1 päivästä maaliskuuta 2000 lukien säätää tasavallan presidentin nimitystoimivallasta. Jos virkaan nimittäminen katsotaan perustelluksi osoittaa tasavallan presidentille, on presidentin toimivallasta säädettävä lailla.

3. Ehdotetut muutokset

Lääninhallituslain 2 §:n 1 momentin mukaan läänissä on yleisenä hallintoviranomaisena ja erikseen säädettävien muiden tehtävien hoitamista varten lääninhallitus. Pykälän 2 momentin nojalla lääninhallitus hoitaa, sen mukaan kuin erikseen säädetään, oikeushallintoon, pelastus- ja poliisihallintoon, opetus- ja kulttuurihallintoon sekä liikunta- ja nuorisotoimeen, maa- ja metsätaloushallintoon, liikennehallintoon, kuluttaja-, kilpailu- ja elintarvikehallintoon sekä sosiaali- ja terveyshallintoon liittyviä tehtäviä.

Lääninhallituslain 2 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä nimenomaisesti säädetään lääninhallitusten tehtäväksi toimialansa *peruspalvelujen arviointi*.

Lääninhallitukset ovat monitoimialaisia asiantuntijavirastoja, joilla on arviointitehtävään tarvittava asiantuntemus. Lääninhallitusten monialaisuus antaa mahdollisuuden yhdistää arviointitoiminnassa eri hallinnonalojen asiantuntemus. Arvioinnin tuloksena saadaan siten kuva palvelujen kokonaisuudesta ja poikkihallinnollisella arvioinnilla avataan myös uusia näkökulmia valtakunnallisille ratkaisuille.

Ehdotetun 2 §:n 2 momentin nojalla lääninhallitukset seuraisivat ja arvioisivat muun muassa eräitä perusoikeuksia kuten hallitusmuodon 13 §:n mukaista oikeutta perusopetuksen saamiseen, 14 a §:n mukaista oikeutta terveelliseen ympäristöön sekä 15 a §:n mukaista oikeutta sosiaali- ja terveyspalvelujen saamiseen. Lääninhallitukset toimivat arvioidessaan oikeutta terveelliseen ym-

päristöön sekä oikeutta sosiaali- ja terveyspalvelujen saamiseen yhteistyössä ympäristöhallinnon viranomaisten kanssa.

Lääninhallitukset arvioisivat peruspalvelujen saatavuutta ja laatua tehtäväläisillä, joiden ohjaukseen tai arviointiin lääninhallitukset osallistuvat säädöksissä tai tulossopimuksissa määriteltävällä tavalla. Varsinkin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä poliisi- ja pelastustoimen peruspalvelujen arviointi perustuu jo tällä hetkellä lainsäädäntöön. Vuoden 1999 alusta voimaan tullessa koulutusta koskevassa lainsäädännössä koulutuksen arviointi on säädetty sekä koulutuksen järjestäjän että opetushallinnon valtakunnalliseksi tehtäväksi. Perusopetuslain (628/1998) 21 §:n mukaisesti arviointitehtävä voidaan tulossopimuksella antaa lääninhallituksen tehtäväksi. Vuoden 1999 alussa tuli voimaan kirjastolaki (904/1998) ja kirjastoasetus (1078/1998). Lain 6 §:n 3 momentin mukaan asianomainen ministeriö vastaa arvioinnin suorittamisesta yhdessä lääninhallituksen kanssa. Kirjastoasetuksen 3 §:n mukaan lääninhallitukset arvioivat kirjasto- ja tietopalvelujen saatavuutta ja laatua.

Lääninhallitusten toimialalla myös eräät liikenneministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön toimialaan sekä opetusministeriön toimialalla liikunta- ja nuorisotoimeen kuuluvat palvelut kuuluvat ehdotetussa säännöksessä tarkoitettuihin peruspalveluihin. Peruspalveluilla yleisesti tarkoitetaan tässä yhteydessä palveluita, jotka pääasiassa koskevat suurta määrää ihmisiä ja vaikuttavat kansalaisten jokapäiväiseen elämään ja joiden puuttuminen aiheuttaa merkittäviä ongelmia. Siten myös esimerkiksi päivittäistavaroiden saavutettavuus voidaan katsoa peruspalveluihin kuuluvaksi.

Lääninhallitusten arvioinnin lähtökohtana on kansalaisnäkökulma eli lähinnä palvelujen saatavuuden ja tason selvittäminen. Lääninhallitusten arviointitehtävä keskittyy erityisesti sivistyksellisten, sosiaali- ja terveys-, liikenne- ja turvallisuuspalvelujen toteutumisen seurantaan alueellaan sekä näitä koskevien valtakunnallisten tavoitteiden toteutumisen edistämiseen. Lääninhallitusten arviointitehtävällä on merkitystä erityisesti niissä palveluissa, joiden valtakunnallinen vertailtavuus on tärkeää. Lääninhallitukset valmistavat perusrakenteeltaan yhtenäisen raportin, jolloin tuotettujen raporttien tiedot ovat keskenään vertailukelpoisia.

Lääninhallitusten suorittamassa peruspal-

velujen arvioinnissa hyödynnetään mahdollisuudet muun muassa sovittaa ulkopuolinen tuottajasta riippumaton arviointi palvelujen tuottajatason itsearviointiin, alueellisten erityispiirteiden ja palveluympäristön tuntemus sekä läheisyys arvioinnin kohteisiin.

Asianomainen ministeriö määrittelee seuraavan vuoden arviointikohteet lääninhallitusten kanssa käytävien tuloskeskustelujen yhteydessä ja kohteet otetaan osaksi tulevan vuoden tulossopimusta. Lääninhallituksia ohjaavat ministeriöt määrittelevät yhdessä poikkihallinnolliset kohteet.

Lääninhallitusten peruspalvelujen arvioinnissa ei puututa kuntien pääosvaltaan. Kunnat vastaavat suurelta osin peruspalvelujen tuottamisesta ja myös seuraavat ja arvioivat palvelujen saatavuutta ja laatua. Kunnan vastuulla olevien palvelujen arviointi onkin ensisijaisesti asianomaisen kunnan tehtävä. Kuntien tässä tarkoituksessa keräämät tiedot ovat valtion viranomaisten käytettävissä. Lääninhallitukset saavat kunnilta kuntien suorittaman itsearviointin tiedot läänikohtaista arviointia varten. Lisäksi kunnille osoitetaan kyselyjä tai kerätään tietoja muulla tavoin silloin, kun tämä on välttämätöntä arviointiaineiston keräämiseksi. Lääninhallitusten suorittaman arvioinnin kohteista keskustellaan ennen niiden vahvistamista Suomen Kuntaliiton kanssa pyrkien samalla sopimaan tarvittavasta tiedon keräämisestä kunnilta. Pääasiassa arvioinnin tietopohjana käytetään rekistereistä ja tilastollisista tietokannoista saatavia tietoja.

Tarkoituksena ei ole valvoa kuntien toimintaa vaan seurata peruspalvelujen yleistä toteutumista maan eri osissa. Lääninhallituksen toimivallasta kantelun johdosta tutkia, onko kunta toiminut voimassa olevien lakien mukaan säädetään erikseen kuntalain 8 §:ssä. Ehdotettu säännös ei siten anna lääninhallituksille nykyistä laajempaa toimivaltaa valvoa kuntien toimintaa.

Lääninhallituslain 2 §:ää ehdotetaan lisäksi muutettavaksi siten, että siihen lisätään lääninhallituksen tehtäväksi *sovittaa yhteen poikkeusoloihin varautumista* huolehtimalla sen edellyttämän yhteistoiminnan järjestämisestä läänissä.

Ehdotetulla säännöksellä lääninhallitus ei voisi puuttua muiden viranomaisten päätöksentekoon. Kukin viranomainen ja hallinnonala saa poikkeusoloihin varautumista koskevat ohjeet ja määräykset omalta keskushallinnoltaan sen sisältöisenä, joksi ne

ovat muotoutuneet valtioneuvoston johdolla tapahtuvassa toimenpiteiden yhteensovittamisessa. Hallinnonalakohtaisten säädösten ja määräysten rajoissa virastot ovat päätöksenteossaan itsenäisiä. Yhteistoiminnan tavoitteena on, että osapuolet lääninhallituksen aloitteesta keskustelisivat ja informoisivat toisiaan sekä mahdollisuuksien mukaan sopisivat kussakin viranomaisessa toteutettavan varautumisen käytännöllisistä yksityiskohdista.

Poikkeusoloihin varautumisen lisäksi läänin alueella voi esiintyä muitakin tilanteita, jotka edellyttävät useiden aluehallintoviranomaisten toimenpiteitä ja joissa lääninhallituksen yleishallintoviranomaisena tulisi olla viranomaisten koolle kutsujana.

Lääninhallituslakiin ehdotetaan lisättäväksi *maaherran nimittämistä koskeva säännös*.

Maaherran virka on valtionhallinnon vanhimpia. Vuonna 1634 kuningas perusti silloiseen Suomeen neljä maaherrakuntaa edustamaan hallitsijaa. Lääninhallitusten tehtävät ovat muun muassa 1990-luvulla huomattavasti muuttuneet ensin supistuen ja viimeaikaisen kehityksen myötä jälleen lisääntyen. Lääninhallituksella on merkittävä rooli muun muassa valtakunnan sisäiseen turvallisuuteen liittyvissä tehtävissä ja poikkeusolojen aikana. Lääninhallitus on lisäksi poikkeuksellisen monialainen virasto, jonka johtaminen asettaa maaherralle erityiset vaatimukset. Maaherran tehtävänä on johtaa lääninhallitusta ja vastata sen kaikilla toimialoilla tulostavoitteiden toteutumisesta.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 52 §:n 2 momentin mukaan tasavallan presidentti nimittää maaherran sovittuaan asiasta maakuntapäivien puhemiehen kanssa. Presidentin nimitystoimivalta ei tältä osin muutu Ahvenanmaan maaherran osalta uuden perustuslain voimaan tultua. Myös tämän vuoksi voidaan pitää tarkoituksenmukaisena, että tasavallan presidentti nimittää kaikki maaherrat.

4. Esityksen vaikutukset

4.1 Vaikutukset yleensä

Kunnat vastaavat kansalaisten kannalta tärkeimpien peruspalvelujen järjestämisestä ja ne myös seuraavat ja arvioivat vastuullaan olevia palveluja. Kuntien suorittamaa itsearviointia täydentää lääninhallitusten suorittama peruspalvelujen arviointi. Lääninhallitus-

ten suorittama arviointi palvelee myös kuntia peruspalvelujen kehittämisessä ja tukee valtakunnallista kehittämistä. Tavoitteena on arvioinnin tulosten hyödyntäminen mahdollisimman tehokkaasti säädösvalmistelussa, taloussuunnittelussa ja valtakunnallisten suunnitelmien laadinnassa. Ehdotettu säännös saattaa lääninhallitusten suorittaman arvioinnin säädöspohjaiseksi myös liikenneministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla sekä liikunta- ja nuorisotoimessa.

Ehdotettu poikkeusoloihin varautumista koskeva säännös selkeyttää viranomaisten toimivaltasuuhteita, mikä on erityisesti poikkeuksellisissa olosuhteissa välttämätöntä.

4.2 Taloudelliset ja henkilöstövaikutukset

Lääninhallitukset ovat arvioineet toimialansa peruspalveluja vuodesta 1996 lähtien. Lääninhallitukset ovat maanpuolustuskurssitoimintaan liittyen koonneet yhteen alueensa aluehallintoviranomaisia valmiussuunnittelun ja muun poikkeusoloihin varautumisen kehittämiseksi. Lääninhallituslain muutos ei aiheuta tarvetta palkata lisähenkilöstöä lääninhallituksiin.

4.3 Nimitystoimivalta

Ehdotettu maaherran nimittämistä koskeva säännös ei tuo muutosta maaherran nykyiseen nimitysmenettelyyn.

5. Asian valmistelu

5.1 Peruspalvelujen arviointi

Pääministeri Paavo Lipposen II hallituksen ohjelman mukaan kunnallisten peruspalveluiden laatu ja saatavuus turvataan ja kuntien peruspalveluiden arviointijärjestelmää kehitetään yhteistyössä kuntien kanssa palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden ja laadun turvaamiseksi.

Maaliskuun 31 päivänä 1998 valmistuneen julkisten palvelujen laatustrategian valmisteluun osallistui laaja joukko valtion, kuntien, elinkeinoelämän, tiedeyhteisöjen sekä ammatti- ja kansalaisjärjestöjen edustajia. Strategian esipuheessa todetaan vastuun julkisin varoin rahoitetuista hyvinvointipalveluista kuuluvan yhteisesti valtiolle ja kunnille. Strategian mukaan molempien vastuutahojen

on toimittava yhteistyökumppaneina, yhden-suuntaisin tavoittein ja yhteistyössä kansalaisten ja elinkeinoelämän kanssa. Laatustrategian suositusten mukaan julkisten palvelujen arviointi on tärkeä osa palvelujen laadun kehittämistä. Se täydentää valvontaa ja tarkastusta ja sen avulla voidaan myös saada tietoa palvelujen merkityksestä poliittisen päätöksenteon tueksi.

Valtioneuvosto on määritellyt 17 päivänä kesäkuuta 1993 antamassaan periaatepäätöksessä keskus- ja aluehallinnon kehittämiseksi aluehallinnon keskeiset kehittämistavoitteet. Sisäasiainministeriö asetti 1 päivänä syyskuuta 1993 valtioneuvoston periaatepäätökseen nojautuen lääninhallintohankkeen. Tämä hanke esitti muun muassa, että peruspalvelujen toteutumisen arviointi- ja edistämistehtävä lisätään lääninhallituslakiin tai -asetukseen.

Myös lääniuudistuksen toimeenpanohanke ehdotti loppuraportissaan (SM 3/1998) lääninhallituslakiin lisättäväksi säännöksen, jonka mukaan lääninhallituksen tehtävänä on toimialansa peruspalveluiden alueellinen arviointi.

Peruspalvelujen arviointia koskeva ehdotus on valmisteltu toimeenpanohankkeen ehdotuksen pohjalta virkатыönä sisäasiainministeriössä. Toimeenpanohankkeen ehdotuksista on pyydetty lausunnot lääninhallituksilta, oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, opetusministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, liikenneministeriöltä, kauppa- ja teollisuusministeriöltä, elintarvikevirastolta, eläinlääkintä- ja elintarvikelaitokselta, kilpailuvirastolta, kuluttajavirastolta, valtiontalouden tarkastusvirastolta, verohallitukselta, sisäasiainministeriön poliisi- ja pelastusosastolta, Suomen Kuntaliitolta ja valtion henkilöstöä edustavilta keskusjärjestöiltä.

Lausunnonantajat ovat puoltaneet esitystä Suomen Kuntaliittoa lukuun ottamatta. Suomen Kuntaliitto katsoi, että esitys on ristiriidassa kunnallishallintoa koskevien lakiuudistusten kanssa.

Esitys on ollut käsiteltävänä kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa 13 päivänä lokakuuta 1998. Lääninhallitusten suorittaman kuntien peruspalvelujen arvioinnin kehittämistä ja lainsäädännön muutostarpeista päätettiin tuolloin käydä vielä keskustelua sisäasiainministeriön ja Suomen Kuntaliiton kesken ennen hallituksen esityksen antamista eduskunnalle. Keskustelua on käyty keväällä 1999 ja Kuntaliiton edustaja

on myös osallistunut sisäasiainministeriön 23 päivänä kesäkuuta 1998 asettaman ja 9 päivänä huhtikuuta 1999 työnsä päättäneen peruspalvelujen arviointityöryhmän viimeisiin kokouksiin. Esitys on uudelleen käsitelty kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunnan 16 päivänä marraskuuta 1999 pidetyssä kokouksessa.

5.2 Poikkeusoloihin varautuminen

Poikkeusoloihin varautumista koskeva ehdotus on valmisteltu virkатыönä sisäasiainministeriössä. Ehdotuksesta on pyydetty lausunnot kaikilta ministeriöiltä, lääninhallituksilta ja puolustusneuvoston sihteeristöltä.

Lausunnonantajat ovat puoltaneet esitystä liikenneministeriötä lukuun ottamatta. Säännösehdotusta on lausuntojen perusteella muutettu siten, että myös liikenneministeriö on hyväksynyt ehdotuksen.

5.3 Nimitystoimivalta

Oikeusministeriön asettama, uuden perustuslain edellyttämiä muutostarpeita selvittänyt työryhmä on muistiossaan (oikeusministeriö, lainvalmisteluosaston julkaisu 1/1998) katsonut, ettei maaherran virkaa voida pitää sellaisena virkana, johon nimityksellä olisi presidentin valtiosääntöisen aseman tai hänelle kuuluvien tehtävien taikka maaherran viran riippumattomuuden vuoksi tai muusta erityisestä syystä perusteltua säätää presidentin tehtäväksi.

Valtioneuvoston kanslia on 2 päivänä syyskuuta 1999 päivätyllä kirjeellään virkanimitystoimivaltaan liittyvien esitysten koordinoinnista kuitenkin esittänyt oikeusministeriön mietinnön ja siitä saatujen lausuntojen perusteella, että lainsäädäntöä tarkistetaan muun muassa siten, että tasavallan presidentti nimittää vastaisuudessaakin maaherrat.

Maaherran nimittämistä koskeva ehdotus on valmisteltu virkатыönä sisäasiainministeriössä.

6. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2000.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

lääninhallituslain 2 ja 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 10 päivänä tammikuuta 1997 annetun lääninhallituslain (22/1997) 2 §:n 2 momentti sekä
lisätään 4 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

2 §

Lääninhallituksen tehtävät

Lääninhallitus hoitaa, sen mukaan kuin erikseen säädetään, oikeushallintoon, pelastus- ja poliisihallintoon, opetus- ja kulttuurihallintoon sekä liikunta- ja nuorisotoimeen, maa- ja metsätaloushallintoon, liikennehallintoon, kuluttaja-, kilpailu- ja elintarvikehallintoon sekä sosiaali- ja terveyshallintoon liittyviä tehtäviä. Lääninhallitus arvioi asianomaisten ministeriöiden ohjauksessa alueellisesti toimialansa peruspalveluja. Lääninhallitus sovittaa yhteen valmiuslaissa

(1080/1991) tarkoitettua poikkeusoloihin varautumista huolehtimalla sen edellyttämän yhteistoiminnan järjestämisestä läänissä.

4 §

Tasavallan presidentti nimittää maaherran valtioneuvoston esityksestä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 2000.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 26 päivänä marraskuuta 1999

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Alue- ja kuntaministeri *Martti Korhonen*

Laki

lääninhallituslain 2 ja 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 10 päivänä tammikuuta 1997 annetun lääninhallituslain (22 /1997) 2 §:n 2 momentti sekä
lisätään 4 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Lääninhallituksen tehtävät

Lääninhallitus hoitaa, sen mukaan kuin erikseen säädetään, oikeushallintoon, pelastus- ja poliisihallintoon, opetus- ja kulttuurihallintoon sekä liikunta- ja nuorisotoimeen, maa- ja metsätaloushallintoon, liikennehallintoon, kuluttaja-, kilpailu- ja elintarvikehallintoon sekä sosiaali- ja terveystalouteen liittyviä tehtäviä.

Lääninhallitus hoitaa, sen mukaan kuin erikseen säädetään, oikeushallintoon, pelastus- ja poliisihallintoon, opetus- ja kulttuurihallintoon sekä liikunta- ja nuorisotoimeen, maa- ja metsätaloushallintoon, liikennehallintoon, kuluttaja-, kilpailu- ja elintarvikehallintoon sekä sosiaali- ja terveystalouteen liittyviä tehtäviä. *Lääninhallitus arvioi asianomaisten ministeriöiden ohjauksessa alueellisesti toimialansa peruspalveluja. Lääninhallitus sovittaa yhteen valmiuslaissa (1080/1991) tarkoitettua poikkeusoloihin varautumista huolehtimalla sen edellyttämän yhteistoiminnan järjestämisestä läänissä.*

4 §

Tasavallan presidentti nimittää maaherran valtioneuvoston esityksestä.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
 ta 2000.*

*Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan
 ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin
 toimenpiteisiin.*